

UE
Proiect

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

HOTĂRÂRE nr. ____

din _____ 2024

Chișinău

pentru aprobarea Regulamentului sanitar privind nivelurile maxime pentru anumiți contaminanți din produsele alimentare

În temeiul art. 6 din Legea nr. 10/2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 67, art. 183), art. 13 alin. (4) din Legea 306/2018 privind siguranța alimentelor (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2019, nr. 59-65, art. 120),

Guvernul **HOTĂRĂȘTE**,

1. Se aprobă Regulamentul sanitar privind nivelurile maxime pentru anumiți contaminanți din produsele alimentare (se anexează).

2. Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare va asigura modificarea actelor normative aprobate pentru produsele alimentare în scopul conformării cu prevederile prezentului Regulament.

3. Controlul asupra executării prezentei hotărâri se atribuie Ministerului Sănătății și a Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor, conform domeniilor de competență, stabilite în Legea nr. 221/2007 privind activitatea sanitară veterinară și în Legea nr. 306/2018 privind siguranța alimentelor.

4. Se abrogă:

1) Hotărârea Guvernului nr. 520/2010 cu privire la aprobarea Regulamentului sanitar privind contaminanții din produsele alimentare (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 108-109, art. 607), cu modificările ulterioare.

2) Anexa nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 115/2013 privind controlul nitraților în produsele alimentare de origine vegetală (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 31-35, art. 160).

PRIM-MINISTRU
Contrasemnează:

Dorin RECEAN

Viceprim-ministru,
ministrul agriculturii
și industriei alimentare

Vladimir BOLEA

Ministrul sănătății

Ala Nemerenco

Aprobat
prin Hotărârea Guvernului nr. _____ / 2024

REGULAMENT
privind nivelurile maxime pentru anumiți contaminanți din produsele alimentare

Regulamentul privind nivelurile maxime pentru anumiți contaminanți din produsele alimentare (în continuare – Regulament), creează cadrul necesar aplicării Regulamentului Consiliului (EEC) nr. 315/93 din 8 februarie 1993 privind procedurile comunitare referitor la contaminanți, publicat în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene (JOCE) seria L, nr. 37 din 13 februarie 1993 și transpune Regulamentul (UE) 2023/915 al comisiei din 25 aprilie 2023 privind nivelurile maxime pentru anumiți contaminanți din produsele alimentare, așa cum a fost modificat ultima oară prin Regulamentul (UE) 2023/1510 al Comisiei din 20 iulie 2023, și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1881/2006 publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 119, Recomandarea Comisiei 2013/711/UE din 3 decembrie 2013 privind reducerea prezenței dioxinelor, a furanilor și a bifenililor policlorurați în produsele alimentare și în hrana pentru animale, așa cum a fost modificat ultima oară prin Recomandarea Comisiei 2014/663/UE din 11 septembrie 2014 și Recomandarea 2013/165/UE a Comisiei din 27 martie 2013 privind prezența toxinelor T-2 și HT-2 în cereale și în produsele pe bază de cereale, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 91/12 din 3 aprilie 2013.

I. Dispoziții generale

1. Prezentul Regulament definește cadru juridic de reglementare a nivelurilor maxime de contaminați în produsele alimentare, stabilește responsabilitățile autorităților competente și ale operatorilor economici din domeniu alimentar și hranei pentru animale, procedurile de control pentru a asigura conformitatea cu nivelurile maxime stabilite, în scopul asigurării unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor.

2. Prezentul Regulament reglementează contaminanții care se conțin sau pot fi prezenți în produsele alimentare și nivelurile maxime ale unor contaminanți din produsele alimentare (în continuare – nivelurile maxime) și are ca scop protecția sănătății publice.

3. Regulamentul se aplică listei produselor de origine vegetală și animală sau anumitor părți din produsele în cauză destinate utilizării ca produse alimentare sau hrană pentru animale și care pot conține contaminanți fără a depăși nivelurile maxime, aprobate de Ministerul Sănătății.

4. Plasarea pe piață a produselor alimentare care, din punct de vedere al sănătății publice și în special pe plan toxicologic, conțin o cantitate inacceptabilă

dintr-un contaminant sau ce depășesc nivelurile maxime de contaminanți prevăzute de prezentul Regulament și de alte acte normative în vigoare este interzisă.

5. Prezentul Regulament nu se aplică pentru:

- 1) contaminanții care au semnificație doar pentru calitatea produselor alimentare, dar nu sunt semnificativi pentru sănătatea publică: corpurilor străine, precum fragmentele de insecte, părul de animale și altele;
- 2) reziduurile de pesticide;
- 3) toxinele microbiene (toxina botulinică și enterotoxina stafilococică), precum și microorganismelor;
- 4) asistenții tehnologici;
- 5) alți contaminanți care constituie obiectul unor acte normative specifice.

6. Conținutul de contaminanți în produsele alimentare trebuie să se mențină la nivelurile cele mai mici pe care le permit în mod rezonabil bunele practici pe tot parcursul etapelor lanțului alimentar.

7. În sensul prezentului Regulament, se aplică definițiile prevăzute în Legea nr. 306/2018 privind siguranța alimentelor, Legea nr. 296 privind cerințele generale de igienă a produselor alimentare precum și următoarele noțiuni, după cum urmează:

contaminant - orice substanță care nu este adăugată intenționat la produsul alimentar, dar care este totuși prezentă în acesta ca reziduu al producerii (inclusiv tratamentele aplicate culturilor și animalelor și în practica medicinei veterinare), fabricării, transformării, preparării, tratării, ambalării, transportului sau stocării produsului respectiv, sau ca urmare a contaminării de către mediu. Această definiție nu se referă la materiile străine cum ar fi resturile de insecte, părul de animale și altele.

consumator final - ultimul consumator al unui produs alimentar care nu folosește produsul ca parte a unei operații sau activități din domeniul de activitate al unei întreprinderi cu profil alimentar.

II. Nivelurile maxime pentru anumiți contaminanți din produsele alimentare.

8. Ministerul Sănătății, având la bază reglementările Uniunii Europene, aprobă :

- 1) Nivelurile maxime pentru anumiți contaminanți din produse alimentare;
- 2) Nivelurile maxime ale dioxinelor, a furanilor și a bifenililor policlorurați în produsele alimentare și în hrana pentru animale;
- 3) Nivelurile maxime pentru toxinele T-2 și HT-2 cumulate pentru cereale și pentru produsele pe bază de cereale.

9. Nivelurile maxime menționate în pct. 8 se aprobă prin ordin al ministrului sănătății, cu publicarea în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și pe site-ul oficial al Ministerului Sănătății și se actualizează în mod regulat cu referință la baza de date a Uniunii Europene.

10. Produsele alimentare nu se introduc pe piață și nu se utilizează ca materii prime sau ca ingrediente în produse alimentare în cazul în care nivelul contaminantului depășește nivelul maxim stabilit.

11. Produsele alimentare care respectă nivelurile maxime prevăzute în prezentul Regulament nu se amestecă cu produse alimentare care depășesc aceste niveluri maxime.

12. Nivelurile maxime aprobate de Ministerul Sănătății se aplică produselor alimentare astfel cum sunt introduse pe piață și părții comestibile a produselor alimentare respective, cu excepția cazului în care reglementările privind nivelurile maxime pentru anumiți contaminanți specifică altfel.

13. În sistemele în care producția și prelucrarea cerealelor sunt integrate astfel încât toate loturile primite să fie curățate, sortate și prelucrate în aceeași unitate, nivelurile maxime se aplică cerealelor neprelucrate din lanțul de producție în etapa anterioară prelucrării primare.

III. Produse alimentare uscate, diluate, prelucrate și compuse

14. În cazul în care pentru anumiți contaminanți nu sunt prevăzute niveluri maxime specifice pentru alimentele uscate, diluate, prelucrate sau compuse (alcătuite din mai multe ingrediente), atunci în aplicarea nivelurilor maxime pentru aceste produse alimentare, se iau în considerare următoarele aspecte:

1) modificarea concentrației contaminantului cauzată de procese de uscare sau diluare;

2) modificarea concentrației contaminantului prin prelucrare;

3) proporțiile relative ale ingredientelor în produs;

4) limita analitică a cuantificării.

15. În cazul în care autoritatea competentă efectuează un control oficial, operatorul din sectorul alimentar pune la dispoziție și justifică factorii specifici de concentrație, diluție sau prelucrare pentru operațiunile de uscare, diluare sau prelucrare în cauză sau factorii specifici de concentrație, diluție sau prelucrare pentru produsele alimentare uscate, diluate, prelucrate sau compuse în cauză, precum și proporția ingredientelor pentru operațiunile de amestecare în cauză.

16. În cazul în care operatorul din sectorul alimentar nu pune la dispoziție factorul de concentrație, de diluție sau de prelucrare necesar sau în cazul în care autoritatea competentă consideră că factorul respectiv este necorespunzător, având în vedere justificarea prezentată, autoritatea competentă definește ea însăși respectivul factor, pe baza informațiilor disponibile și în scopul asigurării unui nivel maxim de protecție a sănătății umane.

17. În cazul în care prezentul Regulament nu prevede niveluri maxime specifice pentru produsele alimentare destinate sugarilor și copiilor mici, se pot stabili niveluri maxime mai stricte pentru aceste produse alimentare conform legislației în domeniu.

IV. Interdicții de utilizare, amestecare și detoxificare

18. Produsele alimentare care conțin contaminanți prevăzuți de prezentul Regulament, nu se detoxifică în mod deliberat prin tratamente chimice.

V. Produsele alimentare care urmează să fie supuse sortării sau altui tratament fizic înainte de introducerea pe piață pentru consumatorul final sau pentru utilizare ca ingrediente alimentare

19. În cazul în care prezentul Regulament prevede un nivel maxim pentru un contaminant, în special în ceea ce privește produsele alimentare care urmează să fie supuse sortării sau altui tratament fizic înainte de introducerea pe piață pentru consumatorul final sau pentru utilizare ca ingrediente alimentare, respectivele produse alimentare pot fi introduse pe piață cu condiția ca:

1) să nu fie introduse pe piață pentru consumatorul final sau să nu fie utilizate ca ingrediente alimentare;

2) să respecte nivelul maxim aprobat de Ministerul Sănătății pentru contaminantul în cauză în respectivele produse alimentare care urmează să fie supuse sortării sau altui tratament fizic înainte de introducerea pe piață pentru consumatorul final sau pentru utilizare ca ingrediente alimentare;

3) să fie etichetate și marcate în conformitate cu punctul 20.

20. Pe eticheta fiecărui ambalaj în parte și în documentele originale de însoțire ale produselor alimentare menționate la punctul 19 subpunctul 3) se indică în mod clar utilizarea lor preconizată și se menționează următoarele informații: „Produsul se supune sortării sau altui tratament fizic în scopul reducerii contaminării cu [denumirea contaminantului (contaminanților)] înainte de a fi introdus pe piață pentru consumatorul final sau de a fi utilizat ca ingredient alimentar”.

21. Codul de identificare a transportului/lotului se inscripționează în mod indelebil pe fiecare ambalaj în parte al transportului și în documentul original de însoțire.

22. Produsele alimentare care urmează să fie supuse sortării sau altui tratament fizic în scopul reducerii nivelurilor de contaminare nu se amestecă în prealabil cu produse alimentare introduse pe piață pentru consumatorul final sau cu produse alimentare destinate utilizării ca ingrediente alimentare.

23. Produsele alimentare care au fost supuse sortării sau altui tratament fizic în scopul reducerii nivelurilor de contaminare pot fi introduse pe piață cu condiția ca nivelurile maxime aprobate de Ministerul Sănătății pentru produsele alimentare introduse pe piață pentru consumatorul final sau pentru utilizare ca ingrediente alimentare să nu fie depășite și ca tratamentul utilizat să nu determine prezența altor reziduuri nocive.

VI. Dispoziții privind etichetarea pentru alune de pământ (arahide), alte semințe oleaginoase, produse derivate din acestea și cereale

24. Pe eticheta fiecărui ambalaj în parte și în documentul original de însoțire al alunelor de pământ (arahidelor), al altor semințe oleaginoase, al produselor derivate din acestea și al cerealelor se indică în mod clar utilizarea preconizată.

25. Codul de identificare a transportului/lotului este aplicat în mod indelebil pe fiecare ambalaj în parte al transportului și în documentul original de însoțire. Domeniul de activitate al destinatarului transportului menționat în documentul de însoțire trebuie să fie compatibil cu utilizarea preconizată.

26. În absența unor informații clare care să specifice că utilizarea preconizată nu este introducerea pe piață ca produse alimentare, nivelurile maxime prevăzute de prezentul Regulament se aplică tuturor alunelor de pământ (arahide), altor semințelor oleaginoase, produselor derivate din acestea și cerealelor introduse pe piață.

27. Excepție de la aplicarea nivelurilor maxime aprobate de Ministerul Sănătății pentru alunele de pământ (arahidelor) și alte semințe oleaginoase destinate zdrobirii este valabilă doar pentru transporturile care:

- 1) sunt etichetate clar în sensul utilizării preconizate;
- 2) poartă pe eticheta fiecărui ambalaj individual și în documentul original de însoțire următoarea informație: „Produs care urmează să fie zdrobit în vederea fabricării de ulei vegetal rafinat”;
- 3) a căror destinație finală este o unitate de zdrobire.

VII. Prevederi specifice pentru dioxine, furani și bifenili policlorurați în produsele alimentare și hrana pentru animale.

28. Monitorizarea respectării de către operatorii din domeniul alimentar a nivelului maxim a dioxinelor, a bifenililor policlorurați (PCB) de tipul dioxinei și a altor PCB decât cei de tipul dioxinei aprobate de Ministerul Sănătății, se efectuează de către Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor (ANSA) în baza planului de control multianual, conform prevederilor Legii nr. 50/2013 cu privire la controalele oficiale pentru verificarea conformității cu legislația privind hrana pentru animale și produsele alimentare și cu normele de sănătate și de bunăstare a animalelor și Legii nr. 131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreținător:

- 1) aleatoriu pentru produsele alimentare și hrana pentru animale în funcție de producția, utilizarea și consumul acestora;
- 2) în mod expres pentru loturile de:
 - a) ouă de găini crescute în aer liber și ouă ecologice;
 - b) ficat de miel și de oaie;
 - c) crabul chinezesc:
 - în mușchiul din picioare și clești (separat);
 - în carnea maro (organul digestiv) (separat);

- în produsul global (prin calcul, ținând seama de nivelurile constatate în mușchiul din picioare și clești și în carnea maro, precum și de proporția relativă a acestora);

d) plante aromatice uscate (hrana pentru animale și produse alimentare);

e) argile vândute ca supliment alimentar.

29. În cazul detectării în produsele alimentare și în hrana pentru animale a nivelurilor de dioxine și/sau de PCB de tipul dioxinei ce depășesc nivelul maxim admisibil stabilit de Ministerul Sănătății, ANSA inițiază investigații cu scopul identificării sursei de contaminare și, în colaborare cu operatorii din domeniul alimentar, întreprinde măsuri pentru reducerea sau eliminarea acesteia. ANSA, în termen de 10 zile lucrătoare, informează Direcția Generală Sănătate și Siguranță Alimentară a Comisiei Europene despre rezultatele investigațiilor și măsurile întreprinse.

VIII. Cerințe privind prezența toxinelor T-2 și HT-2 în cereale și în produsele pe bază de cereale

30. Operatorii din sectorul hranei pentru animale și din sectorul alimentar monitorizează prezența toxinelor T-2 și HT-2 în cereale și în produsele pe bază de cereale conform nivelurilor orientative stabilite de Ministerul Sănătății. În sensul prezentelor cerințe, cerealele nu includ orezul, iar produsele pe bază de cereale – produsele pe bază de orez.

31. ANSA efectuează analize simultane a probelor prelevate pentru detectarea prezenței toxinelor T-2 și HT-2 și a prezenței altor toxine de Fusarium, precum deoxinivalenolul, zearalenonul și fumonisinul B1+B2, pentru a evalua în ce măsură aceste toxine au o prezență simultană. În cazul în care metoda de analiză permite, se efectuează o analiză a micotoxinelor mascate, în special a formelor conjugate mono- și diglicozilate ale toxinelor T-2 și HT-2.

32. Prelevarea probelor și analiza pentru cereale și pentru produsele pe bază de cereale destinate consumului uman se efectuează conform Metodelor de prelevare a probelor pentru determinarea nivelului de micotoxine în produsele alimentare, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 208/2013. Limita de cuantificare (LOQ) nu va depăși 5,0 µg/kg pentru fiecare dintre toxinele T-2 și HT-2, cu excepția cerealelor neprelucrate, pentru care limita de detecție nu va depăși 10 µg/kg pentru fiecare dintre toxinele T-2 și HT-2. În cazul utilizării unei tehnici analitice de depistare, limita de detecție nu va depăși 25 µg/kg pentru toxinele T-2 și HT-2 cumulate.

33. Pentru cereale și pentru produsele pe bază de cereale destinate hranei pentru animale și hranei combinate pentru animale, prelevarea probelor și analiza se efectuează în conformitate cu anexa nr.1 la Hotărârea Guvernului nr. 686/2012 cu privire la aprobarea unor metode de analiză pentru controlul nutrețurilor. Limita de cuantificare (LOQ) nu va depăși 10 µg/kg pentru fiecare dintre toxinele T-2 și

HT-2. În cazul utilizării unei tehnici analitice de depistare, limita de detecție nu va depăși 25 µg/kg pentru toxinele T-2 și HT-2 cumulate.

34. ANSA, în cazul constatării repetitive a unor niveluri care depășesc nivelurile orientative pentru toxinele T-2 și HT-2 în cereale și în produsele pe bază de cereale, în comun cu operatorii din sectoarele alimentar și al hranei pentru animale, desfășoară investigații pentru identificarea factorilor ce conduc la depășirea nivelului orientativ și stabilesc măsurile necesare pentru evitarea sau reducerea pe viitor a prezenței toxinelor respective.

35. Prelevarea și analiza probelor destinate obținerii unor informații suplimentare cu privire la diverșii factori, inclusiv factorii agronomici, care conduc la niveluri relativ ridicate ale toxinelor T2 și HT-2 în cereale și în produsele pe bază de cereale trebuie să se axeze pe cerealele și pe produsele pe bază de cereale rezultate din prelucrarea primară.

36. În cazul constatării repetitive a unor niveluri care depășesc nivelurile orientative pentru toxinele T-2 și HT-2 în produsele pe bază de cereale, ANSA, în comun cu operatorii din sectorul hranei pentru animale și din sectorul alimentar, desfășoară investigații privind efectele prelucrării hranei pentru animale și a produselor alimentare asupra prezenței toxinelor menționate.

37. ANSA furnizează anual rezultatele analitice Autorității Europene pentru Siguranța Alimentară, în vederea introducerii acestora într-o bază de date unice și comunicarea rezultatelor investigațiilor Comisiei Europene.

IX. Programul anual de monitorizare a contaminanților din produsele alimentare

38. ANSA elaborează, aprobă și publică pe site-ul web oficial Programul anual de monitorizare a contaminanților din produsele alimentare și hrană de origine vegetală și animală pentru animale (în continuare – *Program anual de monitorizare a contaminanților alimentari*), care face parte din Planul național multianual de acțiuni privind diminuarea riscurilor asociate utilizării produselor alimentare și hranei pentru animale cu depășirea nivelului maxim de contaminanți.

39. Programul anual de monitorizare a contaminanților din produsele alimentare și hrană de origine vegetală și animală pentru animale se bazează pe evaluarea riscurilor și conține cel puțin următoarele informații:

- 1) produsele care trebuie să fie supuse prelevării;
- 2) numărul probelor care trebuie să fie prelevate și analizele care trebuie să fie efectuate;
- 3) contaminanții care trebuie să fie analizați;
- 4) criteriile în baza cărora va fi elaborat programul și, în special:
 - a) ponderea consumului de produs în regimul alimentar național;
 - b) rezultatele programelor de control precedente;
 - c) rezultatele analizei riscurilor publicate de Agenția Națională pentru Sănătate Publică (în continuare – ANSP).

40. ANSA aplică metodele de prelevare a probelor stabilite prin acte normative aprobate de Guvern cu privire la aprobarea Metodelor de prelevare a probelor pentru controlul oficial al nivelurilor maxime al contaminanților din produsele alimentare și hranei pentru animale.

41. Investigațiile de laborator pentru determinarea conținutului de contaminanți în produsele alimentare se efectuează prin metode acreditate, iar ANSA acceptă utilizarea metodelor validate doar în cazul lipsei metodelor acreditate pentru o anumită substanță activă.

42. Laboratoarele acreditate responsabile de analiza probelor pentru efectuarea controalelor oficiale asupra contaminanților din produsele alimentare participă la testările de competență aplicabile contaminanților conform SM SR EN ISO/IEC 17025:2018 „Cerințele generale pentru competența laboratoarelor de încercări și etalonări”.

X. Responsabilitatea autorităților

43. ANSA execută următoarele atribuții în cadrul programelor anuale de monitorizare a nivelurilor maxime pentru anumiți contaminanți din produsele alimentare și hrana pentru animale.:

- 1) efectuarea controalelor oficiale;
- 2) prelevarea probelor de la diferiți producători, importatori, distribuitori sau comercianți, pentru a asigura reprezentativitatea rezultatelor;
- 3) analiza probelor, identificarea contaminanților existenți în acestea, precum și a nivelurilor de contaminanți;

44. Controalele oficiale se efectuează la toate etapele lanțului alimentar, în conformitate cu prevederile Legii nr. 131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător, în funcție de riscuri și în conformitate cu graficul de monitorizare aprobat prin Programele de monitorizare și supraveghere în domeniul siguranței și calității produselor alimentare de origine animală și non-animală.

45. În procesul efectuării controalelor oficiale, ANSA prelevă un anumit număr și o gamă suficientă de probe, astfel încât rezultatele studiului să fie reprezentative pentru piață. Prelevarea de probe se efectuează într-un loc cât mai apropiat de locul de furnizare, inclusiv la posturile de inspecție la frontieră, pentru a putea lua ulterior toate măsurile coercitive.

46. Produsele alimentare și hrana pentru animale depistate neconforme prezentului Regulament și nivelurilor maxime aprobate, sunt retrase de pe piață în temeiul prescripției emise de către ANSA în conformitate cu Legea nr. 306/2018 privind siguranța alimentelor.

47. ANSA informează consumatorii, în mod deschis și transparent, despre fiecare caz de depistare a produselor alimentare cu depășiri ale valorilor maxime de contaminanți care sunt introduse pe piață.

48. ANSP exercită următoarele atribuții din perspectiva sănătății publice:

- 1) evaluează riscurile sanitare grave sau cronice la care sunt supuși consumatorii din cauza contaminanților din produsele alimentare;

- 2) publică rezultatele analizelor pe site-ul web oficial al ANSP;
- 3) elaborează și publică recomandări pentru populație, cum ar fi modul de consum responsabil și precauții de siguranță pentru a minimaliza expunerea la produse ce conțin contaminanți care depășesc nivelurile maxime stabilite.

XI. Măsuri de urgență

49. În cazuri de depășiri a nivelurilor maxime pentru anumiți contaminanți din produsele alimentare și hrană pentru animale, în vederea protejării sănătății consumatorilor, ANSA adoptă:

1) măsuri urgente pentru protecția sănătății consumatorilor și a animalelor prin:

- a) suspendarea plasării pe piață sau comercializarea produsului alimentar;
- b) suspendarea plasării pe piață sau comercializarea hranei de origine vegetală și animală pentru animale;
- c) stabilirea unor condiții speciale pentru produsele alimentare sau hrana pentru animale respective;

2) măsuri urgente de protecție a sănătății populației prin:

- a) evaluarea riscurilor asupra sănătății publice;
- b) elaborarea recomandărilor pentru populație.

50. Termenul de luare a deciziilor de către ANSA și ANSP, în contextul situațiilor stipulate în pct. 49, se stabilește de maximum șapte zile în cazul produselor proaspete.